

Электр энергетикасындағы жекешелендіру және қайта құрылымдау бағдарламасын орындау және электр энергетикасы нарығын одан әрі реформалаудағы қосымша шаралар туралы

Қазақстан Республикасы Үкіметінің қаулысы 1997 жылғы 31 шілдедегі N 1193

"Электр энергетикасындағы жекешелендіру және қайта құрылымдау бағдарламасы туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 жылғы 30 мамырдағы N 663 P960663 _ қаулысымен бекітілген электр энергетикасындағы жекешелендіру және қайта құрылымдау бағдарламасына сәйкес энергия өндіретін кәсіпорындар Ұлттық энергетикалық жүйеден ажыратылды және олар акционерленді. Негізінен Ұлттық электр жүйесі мен аймақтық электр тораптық компаниялар қалыптасып, оларға аймақтарды электр энергиясымен жабдықтау жөніндегі функциялар берілді. Электр станцияларын жекешелендіру аяқталып келеді. Осылайша, Бағдарламаның бірінші және екінші кезеңдеріндегі басты мәселелері шешілді.

Бағдарламаның үшінші кезеңін жүзеге асыру және электр энергиясының еркін нарығын қалыптастыру мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі қаулы етеді:

1. Қазақстан Республикасының Энергетика және табиғи ресурстар министрлігі мен "KEGOS" Электр жүйелерін басқару жөніндегі Қазақстан компаниясы" акционерлік қоғамы ұсынған электр энергиясының нарығын ұйымдастыру моделі қабылдансын және 1997-2000 жылдарға арналған электр энергиясы нарығын одан әрі дамыту бағдарламасы бекітілсін (қоса беріліп отыр).

1997-2000 жылдарға арналған электр энергиясы нарығын одан әрі дамыту бағдарламасына сәйкес электр энергиясының көтерме сауда нарығын ұйымдастырушының функцияларын "KEGOC" Электр жүйелерін басқару жөніндегі Қазақстан компаниясы" акционерлік қоғамы жүзеге асырады деп белгіленсін.

2. Қазақстан Республикасының Экономика және сауда министрлігі 1997 жылдың 29 тамызына дейін мерзімде электр беру желілері бойынша электр энергиясын тасымалдау жөніндегі қызмет көрсетуге тарифтер есептеу әдістемесін әзірлеп, бекітсін.

3. Қазақстан Республикасының Энергетика және табиғи ресурстары министрлігі:

1997 жылдың 10 тамызына дейін мерзімде Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігімен бірлесе отырып, заңдарда белгіленген тәртіппен "KEGOC" Электр жүйелерін басқару жөніндегі Қазақстан компаниясы" акционерлік қоғамының жарғылық қорына "Ерекше мемлекеттік меншіктегі және 1996-1998 жылдарда жекешелендіруге жатпайтын объектілердің тізбесі туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 1996 жылғы 1 қарашадағы N 1336 P961336 _ қаулысына сәйкес 1996-1998 жылдары жекешелендіруге жатпайтын электр беру желілерін беру жөніндегі қажетті

ұйымдастыру шараларын қабылдасын.

Қазақстан Республикасының Әділет министрлігімен және Экономика

және сауда министрлігімен бірлесе отырып, электр энергиясы нарығының жұмыс істеуін нормативтік-құқықтық базасын дайындауды қамтамасыз етсін;

бір ай мерзім ішінде Қазақстан Республикасының Әділет министрлігімен келісе отырып, Үкіметтің бұрын қабылдаған шешімдері мен ведомстволық нормативтік актілерді осы қаулыға сәйкес келтіру туралы Қазақстан Республикасының Үкіметіне ұсыныстар енгізісін.

Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі

Қазақстан Республикасы
Үкіметінің
1997 жылғы 31 шілдедегі
N 1193 қаулысымен
бекітілген

1997-2000 жылдарға арналған электр энергиясы
нарығын одан әрі дамыту
бағдарламасы

Осы Бағдарлама:

Қазақстан Республикасының аумағында электр энергиясы нарығын ұйымдастыру моделін;

республика аумағында электр энергиясы нарығын дамыту жөніндегі

Қазақстан Республикасы Үкіметінің іс-қимылының кезең-кезеңдік жоспарын;

Қазақстан Республикасы Энергетика және табиғи ресурстар министрлігі мен "KEGOS" электр жүйелерін басқару жөніндегі Қазақстан компаниясы" акционерлік қоғамының электр энергиясының бәсеке қабілеті бар, өзін-өзі реттейтін нарығын құру жөніндегі міндеттерін, осы

саладағы мемлекеттік реттеудің мақсаттары мен әдістерін айқындайды.

1. Қазақстан Республикасының аумағында электр энергиясы нарығын ұйымдастырудың моделі

Инфрақұрылым

Электр энергиясын беру жүйелерін ұйымдастыру.

Электр энергиясын беру жүйелері үш деңгейге бөлінеді: аймақаралық, аймақтық және жергілікті.

Аймақаралық деңгей электр энергиясын берудің ұлттық жүйесін құрайтын және электр энергиясын жалпы пайдаланыстағы өндірушілерден және өндіруші аймақтық жүйелерден тұтынушы аймақтық жүйелер мен аса ірі тұтынушыларға жеткізетін 1150, 500 және 220 кВ жоғары кернеулі желілерден тұрады. Тасымалдау құны берілген энергия көлеміне және өндіруші мен тұтынушы арасындағы ара қашықтыққа қарай сараланған тариф арқылы есептеледі.

Аймақтық деңгей электр энергиясын аймақаралық деңгей жүйелерінің көмекші станцияларынан, жергілікті шағын өндірушілерден үлкен және орташа қуатты түпкілікті тұтынушылар мен ықшам аудандар жүйелеріне қызмет көрсететін тарату кәсіпорындарына жеткізетін 110, 35 және одан төмен кВ аймақтық ЭБЖ тұрады. Осы жүйелер бойынша тасымалдау тарифі кіру үшін төленетін ақы түрінде белгіленеді. Кең аумақты аймақтарда аймақты зоналарға бөлуге жол беріледі; бұл ретте кіру үшін ақы энергия көзінен тұтынушыға дейін аймақтық шекарасын әрбір қиып өткен сайын алынады.

Жергілікті деңгей энергияны аз қуат тұтынатын түпкілікті тұтынушылар мен халыққа жеткізуді жүзеге асыратын ықшам аудан масштабының жүйелері түрінде болады. Тариф кіруге төленетін ақы түрінде белгіленеді.

Электр энергиясын жүйелер бойынша тасымалдау тарифтерін барынша төмендету

Электр энергиясын тасымалдау тарифтерін барынша төмендету мақсатында жүйелерді шектелген уақыт кезеңіне мүлтік жалға беруді (жүйелердің деңгейіне қарай - 1 жылдан 5 жылға дейін) тәжірибеге енгізу көзделіп отыр. Бұл ретте үміткерде жүйелерді дамыту бағдарламасының болуы, осы бағдарламада жабдықтарды ауыстыру нормаларының және сенімділік резерві жөніндегі талаптардың:

аймақаралық жүйелер бойынша - Қазақстан Республикасының Үкіметі;
аймақтық және тарату жүйелері бойынша - жергілікті атқарушы органдар
белгілеуге тиіс талаптардың орындалуы жалдаудың міндетті шарттары болуға тиіс.

Жүйелерді мүлкітік жалға беру мүмкін болмаған жағдайда (олар жекешелендірілген жағдайда және басқа да себептермен), оларға арнайы әдістеме бойынша монополияға қарсы реттеу шаралары қолданылады.

Сапаны бақылау және диспетчерлендіру

Электр энергиясының қажетті сапасын (жиілік тұрақтығын) қамтамасыз ету үшін энергия өндіруші станцияларда жедел қуаттың жеткілікті қоры болуы тиіс. Электр энергиясы нарығының қатысушылары энергия агрегаттарының қосымша қуат қажет болмаған кезеңдегі еріксіз бос тұрғаны үшін қажетті артық қуатты алу үшін опциондар сатып алу арқылы ақы төлеуі тиіс.

Алынған және тұтынылатын қуаттың сәйкестілігіне бақылауды Ұлттық энергия жүйесінің Орталық диспетчерлік басқармасы жүзеге асырады.

Нарықтың тетігі

Көтерме сауда нарығы

Энергия өндіруші станциялар технологиялық шарттар бойынша өз энергия агрегаттарының негізгі және жедел қуаттарын айқындайды және күнтізбелік жұмыс жоспарына сәйкес форвардтар мен опциондардың тиісті санын шығарады.

Форвардтар сатушының сатып алушыға нақтылы уақыт кезеңінде нақты қуаттағы электр энергиясын беру жөніндегі келісім-шарттар болып табылады. Қуатты сатып алу мен беруді бастаудың арасындағы мерзімді өндіруші белгілейді.

Опциондар артық және қарбалас жүктемелер кезінде жедел қуатты өзгертуді төлеу үшін сатылады.

Электр энергиясын көтерме сатып алушылар (сауда компаниялары, энергияпулдар және ірі өнеркәсіп орындары) өздерінің қуатқа деген қажеттіліктерін дербес айқындайды және қалыптасқан бағаларға сүйене отырып, форвардтар мен опциондардың қажетті санын сатып алады. Бұл ретте форвард сатып алғанда алынған және тұтынылған энергияның арасында дәлме-дәл сәйкестік болуға тиіс, өйткені диспетчерлік басқарма электр энергиясының артық немесе кем тұтынылуына жол бермейді.

Қуаттың тербелісін реттеу опциондар арқылы жүзеге асырылады. Жедел қуат өндірушілер үшін форвардтар бойынша түсімнің деңгейінде алуды күтетіндіктен (олай болмаған жағдайда жедел қуаттың төмен бағасы оның көлемдерінің тарылуы әкеп

соғады), көтерме сауда нарығында жедел қуат опциондарының бағасы форвардтардың құнымен бара-бар болуы тиіс.

Форвардтар мен опциондарды сатып алу-сату биржаларда, биржадан тыс нарықта немесе аймақаралық электр жүйелерін басқару жөніндегі компания ұйымдастыратын сауда жүйесінде жүргізіледі. Барлық мәселелер электр жүйелерін басқару жөніндегі компанияда диспетчерлендіру

жөнінде өкімдер әзірлеу үшін ашылған депозитарийде тіркеледі.

Бөлшек сауда нарығы

Энергияны көтерме бағамен сатушылар стандарттық тұтыну және қарбалас жүктемелер бойынша өздері дайындаған есептерге сәйкес форвардтар мен опциондар сатып алады, түпкілікті тұтынушылар мен дилерлік компанияларға "нақтылы" сату үшін қуат резервін қалыптастырады.

II. Бірінші кезең: нарықтың инфрақұрылымын құру (1997 жылдың тамызы - 1998 жылдың мамыры)

Жүйелердің құрылымы

Бұл кезеңде сенімділікті, қауіпсіздікті қамтамасыз ету принциптерінде аймақаралық электр жүйелерін қалыптастыру және бәсекелестік ортаны дамыту үшін жағдайлар жасау аяқталады. "KEGOC" акционерлік қоғамының жарғылық қорына 1996-1998 жылдарда жекешелендіруге жатпайтын электр беру желілерінің тізбесіне сәйкес электр беру желілері беріледі.

Аймақтың энергетикалық тарату компаниялары функционалдық белгісі бойынша бөлінеді. Монополиялық функцияны (электр энергиясын тасымалдау) жүзеге асыратын активтер 1997 жылдың аяғына дейін жеке кәсіпорын болып бөлінеді.

Желілер бойынша тасымалдау тарифтерін монополияға қарсы органдар реттейді.

Баға және монополияға қарсы саясат жөніндегі аумақтық комитеттер жүйелерді басқарудың тиімділігін арттыру мақсатында 1997 жылдың аяғына дейін тарату жүйелерін оларға қызмет көрсету жөніндегі жеке кәсіпорындар құра отырып, аудандық деңгейге дейін одан әрі бөлудің орындылығы туралы және тарифтерді есептеудің үш

әдістемесінің: қашықтыққа қарай, аймақтар бойынша ақы төлеу және "кіру үшін төлем" - бірінің қолданылуы туралы шешім қабылдауы тиіс.

Осымен бірге электр энергиясын тасымалдау жөніндегі қызмет көрсету тарифін есептеу үшін бірыңғай әдістеме (1997 жылдың тамызы) және жүйелерді мүліктік жалға беру жөніндегі шарттар (1998 жылдың наурызы) әзірленуге тиіс.

"KEGOC" АҚ барлық деңгейдегі жүйелердің электр энергиясын коммерциялық есепке алу аспаптарымен және телебасқару құралдарымен (1997 жылдың қазан, ал төмен деңгейдегі жүйелер үшін - 1998 жылдың мамыры) жарақтандырылуы үшін қажетті жұмыс жүргізуі тиіс.

Электр энергиясын беріп тұру

Электр энергиясын беріп тұру функцияларын энергияның көтерме беріп отырушыларына тапсыру көзделіп отыр. Жергілікті атқарушы органдар энергияның бәсекелес беріп тұрушыларының пайда болуы үшін жағдай жасауы тиіс.

Электр энергетикасы саласының экономикалық тұрақтылығын арттыру мақсатында электр энергиясын беріп тұрушылар босатылған электр энергия үшін қаражат жөнінде қатаң саясат жүргізуге мәжбүр болады. Қазақстан Республикасының Энергетика және табиғи ресурстар министрлігі "KEGOC" АҚ және электр энергиясын көтерме сатушылармен бірлесе отырып, осыған байланысты қажетті түсіндіру жұмыстарын жүргізуге тиіс болады.

Осы кезеңдегі "KEGOS" АҚ:

шеттен қаржыландыруды пайдалана отырып, өндірушілерден жедел келісім - шарттар бойынша энергияны көтерме сатып алушы болуға;

жасалған келісім-шарттардың негізінде қуатты басқару технологиясын қалыптастыруға;

1998 жылдың наурызына дейін келісім-шарттарды есепке алу жүйелерін (депозитарийлерді), сауда жүйесін әзірлеуге тиіс болады.

Баға және монополияға қарсы саясат жөніндегі аумақтық комитеттер монополиялық беріп тұрушылардың электр энергиясының тарифтерін реттеуге тиіс болады. Жоғары бәсекелестік деңгейі бар аймақтарда жұмыс істейтін электр энергиясын беріп тұрушылардың электр энергиясының бағасын реттеуден босатылуы тиіс.

III. Екінші кезең: нарықтық тетікті іске қосу

(1998 жылдың маусымы - 1998 жылдың желтоқсаны)

Жүйелердің құрылымы

Мемлекет меншігіндегі электр жүйелерін тарату кәсіпорындары бұл кезеңде

мүліктік жалға берілуге тиіс. Осы кәсіпорындар бойынша электр энергиясын тасымалдау тарифтері басқарушы компаниялардың жүйелерді басқару құқығы үшін бәсекелестік күрес нәтижесінде қалыптасатын болады. Жеке меншіктегі тарату жүйелерінің қызметі электр энергетикасы жөніндегі мемлекеттік реттеу комиссиясының тарапынан реттеуге жатады. Жүйелерді басқаратын барлық компаниялардың қызметі лицензияланады.

Электр энергиясын беріп тұру

Өндіруші станциялар 1998 жылдың қыркүйегінен бастап электр энергиясын қолданылып жүрген схема бойынша (өтінім-факттөлем) сатуды тоқтатады және электр энергиясын тұрақты қуат беріп отыру жөніндегі (форвардтар) келісім-шарттардан және шетел қуат алу (опциондар) жөніндегі келісім-шарттардан құрылған шұғыл келісім-шарттар негізінде сататын болады. Сауда жүйесі мен шұғыл келісім-шарттарды есепке алу жүйесі (депозитарий) жұмыс істейтін болады. Қуаттарды орталық диспетчерлік басқару кезең-кезеңімен депозитарийден берілетін бұйрықтар бойынша басқаруға көшіріледі. Осы мақсатта жүйелерді пайдаланудың міндетті шарттарының бірі электр энергиясын беріп тұру жөніндегі келісім-шарттарды тіркеу болуға тиіс. 1998 жылдың қыркүйегінен бастап "KEGOC" акционерлік қоғамының құрамынан электр энергиясының дербес көтерме сатушысы болатын сауда құрылымын шығару көзделіп отыр.

Электр энергиясының көтерме сатушылары станциялар мен жүйелердегі авариялардың зардаптарын өтеу үшін өзара сақтандыру қорын құруы қажет болады (1998 жылдың қыркүйегі). Қор авариялар мен апаттар кезінде энергиямен жабдықтауды тұрақтандыру жөніндегі қуаттың қажетті резервін сақтауға байланысты шығыстарды өзіне алады.

1998 жылдың аяғына дейін "KEGOC" АҚ мүліктік жалға беру көзделіп отыр. Мүліктік жалға беру шарттарының бірі аймақтардың электрмен жабдықталуына жәрдемдесу әрекетін жасайтын электр беру желілерін салу міндеттемесі болуға тиіс.

IV. Үшінші кезең: бәсекелестікті дамыту

(1999 жылдың қаңтары - 2000 жылдың желтоқсаны)

Жүйелердің құрылымы

Электр энергиясын тасымалдаудың барлық тарифтері мүліктік жалға алу құқығы үшін бәсекелестік күрес нәтижесінде не мемлекеттік монополияға қарсы реттеу жолымен белгіленеді.

Электр энергиясын беріп тұру

Көтерме сауда нарығында форвардтар мен опциондарды сату қолданылады. Электр энергиясы бағаларының алыпсатарлық тербелісі көтерме сауда нарығының ережелерімен өтелуге тиіс.

Бөлшек сауда нарығында энергияның көтерме беріп тұрушылары дилерлік компаниялар құрады. Тұтынушылардың белсенді бөлігі де өз тарапынан көтерме сатушылардан электр энергиясын сатып алу үшін өз қауымдастықтарын құрады. Қазақстан Республикасының Үкіметі электр энергиясын жеке беріп тұрушыларды қолдау және монополияға қарсы заңдарды дамыту арқылы электр энергиясының бөлшек сауда нарығында бәсекелестікті дамыту жөнінде күш салатын болады. Бәсекелестіктің дамуына қарай электр энергиясының бағаларын реттеуді жою көзделіп отыр.